

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

F. Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası

TÜRKSOY

ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

TÜRKSOY-un mübarək yolu

**TÜRKSOY-un mübarək yolu - 12 iyul Türk Mədəniyyəti
Beynəlxalq Təşkilatı Günü münasibətilə mərkəzi
kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd
kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait**

Bakı – 2023

Tərtibçi:

Nərgiz Məcidova

**İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:**

**Şəhla Qəmbərova
Əməkdar mədəniyyət işçisi**

Redaktor:

Ruhiyyə Məmmədli

“TÜRKSÖY-un mübarək yolu”-12 iyul Türk Mədəniyyəti Beynəlxalq Təşkilatı Günü münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, F.Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası; tərt.ed Nərgiz.M; ixt.red. və burax. məsul Ş. Qəmbərova; - Bakı: F. Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası, 2023. – 36s.

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2023

Tərtibçidən:

Türk Dünyasında yaradılmış ilk əməkdaşlıq təşkilatı olan TÜRKSÖY Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı olub 1993-cü ildə Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Türkiyə Respublikasının mədəniyyət nazirləri tərəfindən imzalanmış müqavilə ilə yaradılmışdır. Daha sonra Şimali Kipr Türk Respublikası, Tatarıstan, Başqırdıstan, Altay, Rusiya Federasiyasının Saha, Tuva və Xakas Respublikası və Moldovanın Qaqauziyası da TÜRKSÖY-a müşahidəçi üzv kimi qoşulmuşlar. TÜRKSÖY yarandığı gündən türk xalqlarının birlik və qardaşlığının möhkəmləndirilməsi, ortaq türk mədəniyyətlərinin gələcək nəsillərə çatdırılması və dünyaya tanıtılması istiqamətində fəaliyyət göstərən bir təşkilat olub. Türk Dünyası ilə dünya mədəniyyət-sənət kainatı arasında daimi və qarşılıqlı əlaqəni təmin edən TÜRKSÖY-un işləri, yarandığı gündən üzv dövlətlərin dövlət başçılarının himayəsi altında həyata keçirilib və rəğbətlə qarşılanmışdır. Onun fəaliyyəti üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərindən ibarət Daimi Şura tərəfindən müəyyən edilərək qəbul edilir və qərarlar TÜRKSÖY-un Baş Katibliyi tərəfindən icra edilir. Eyni zamanda eyni prinsip və məqsədləri bölüşən bir çox bələdiyyələr, universitetlər və qeyri-hökumət təşkilatları, YUNESKO, İSESKO kimi beynəlxalq təşkilatlarla da əməkdaşlıq edir.

1992 – ci ildə yaradılması ideyası irəli sürülən TÜRKSÖY, Azərbaycanla bağlı bir çox layihələr həyata keçirib. Qeyd etmək lazımdır ki, Ümummillî Lider Heydər Əliyevin TÜRKSÖY-un yaranmasında xüsusi rolu və təşkilata göstərdiyi xüsusi diqqəti olmuşdur. 2013-cü ildə Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettasının 100 illiyi ilə əlaqədar operettanın konsert versiyasının UNESCO səhnəsində göstərilməsi, dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəylinin “Koroğlu” operası ilə bağlı

həyata keçirilən layihə, TÜRKSÖY İslam aləmi ilə əlaqədar Bakıda təşkil olunan qlobal əhəmiyyətli bir sıra mühüm mədəni forumlar, 2009-cu ildə Bakı “İslam mədəniyyəti paytaxtı” ilinin açılış tədbirlərində TÜRKSÖY heyətinin iştirakı və s.

Giriş

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı və ya TÜRKSÖY türk dil ailəsinə mənsub dillərdə danışan türk əhalisi olan ölkələrin beynəlxalq mədəniyyət təşkilatıdır. Türksöyün baş katibi Qırğızıstanın keçmiş mədəniyyət naziri, Türk Dövlətləri Təşkilatının baş katibinin müavini Sultan Raevdir. Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı - Türkdilli ölkələrin mədəniyyət səylərini birləşdirən beynəlxalq təşkilatdır. Türk mədəniyyəti və incəsənətinin inkişafı üzrə bir Beynəlxalq Təşkilat olan Türksöyün yaradılması təşəbbüsü Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Cümhuriyyətinin təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə İstanbul və Bakı şəhərlərində keçirilmiş Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkiyə və Türkmənistan respublikaları mədəniyyət nazirlərinin görüşləri gedişində əldə edilmiş razılışmalar əsasında olmuşdur. Bu təşkilatın yaradılması ilə bağlı Bakı və İstanbul şəhərlərində bir sıra görüşlər keçirilmişdir. Onun yaradılması və fəaliyyət prinsipləri haqqında müqavilə həmin ölkələrin mədəniyyət nazirləri tərəfindən 1993-cü il iyulun 12-də Qazaxıstan Respublikasının keçmiş paytaxtı Almatı şəhərində imzalanmışdır. Təşkilatın Nizamnaməsinə görə, o, türkdilli dövlətlərin mədəniyyət nazirlərinin Daimi Şurasının qərarlarına əsasən fəaliyyət göstərir. TÜRKSÖY-un əsas üzvləri Qazaxıstan, Türkiyə, Azərbaycan, Özbəkistan, Qırğızıstan və Türkmənistandır. Qalan səkkiz türkdilli xalq isə Rusiya Federasiyasına daxil olan Altay, Başqırdıstan, Xakas, Saxa - Yakut, Tuva və Tatarıstan respublikaları, Qaqauz, Moldova və Şimali Kipr Türk

Respublikasıdır. Təşkilatın yaradılması prinsipi ondan irəli gəlmişdir ki, dilləri, xalqları, mədəniyyətləri bir-birinə çox yaxın olan ölkələrin və bəzi xalqların hətta dinləri də eyni olan ölkələrin bir-birini yaxından tanısin. Məlumdur ki, bəzi türk xalqları müxtəlif dinlərə sitayiş edirlər. Ancaq TÜRKSÖY-un fəaliyyət məqsədi türkdilli xalqların əsasən dini deyil, dil prinsiplərinə üstünlük verməsidir. Təşkilat türkdilli ölkələrin daxili və xarici siyasətindən, dövlət strukturlarının siyasi yönümündən asılı olmayaraq, onların mədəniyyət və incəsənət sahəsində regional birliyini həyata keçirir. Təşkilatda üzv ölkələrin hər biri bərabər hüquqlara malikdirlər. TÜRKSÖY-un ən yüksək orqanı üzv ölkələrin Mədəniyyət Nazirləri Daimi Şurasıdır. Verilən qərarlar ölkələrdə növbə ilə keçirilən mədəniyyət nazirlərinin Daimi Şurasının toplantısında təsdiq olunur. Toplantılararası müddətdə təşkilata nazirlər sırasından seçilmiş Baş direktor rəhbərlik edir. Baş direktorun aparatında işçi qrupundan əlavə hər ölkədən bir nümayəndə fəaliyyət göstərir, Baş direktorluq isə Türkiyə Cümhuriyyətinin paytaxtı Ankara şəhərində yerləşir, rəsmi dili də türk dilidir.

1993-cü ilin ikinci yarısından sonra bu təşkilatın işində Azərbaycan Respublikasının roluda xeyli güclənməyə başladı. Azərbaycan nümayəndələrinin təşkilətmə işində fəal iştirakı təşkilatın fəaliyyətində getdikcə daha çox özünü göstərirdi. Əgər TÜRKSÖYün yarandığı ilk vaxtlarda əsas ağırlıq mərkəzi Türkiyə Cümhuriyyətinin üzərinə düşürdüsə, 1994-1995-ci illərdən başlayaraq vəziyyət nisbətən bərabərləşərək, ağırlıq mərkəzlə yanaşı həm də digər türk respublikalarının, xüsusən də Azərbaycanın üzərinə də düşdü. TÜRKSÖY-un hələ II toplantısında 1996-cı il noyabrın 6-7-də Bakıda türk xalqlarının birliyi, ədəbi-mədəni əlaqələri ilə əlaqədar üç mühüm tədbirin - *TÜRKSÖY-un VIII toplantısı, türk dünyası yazıçılarının III qurultayı və Məhəmməd Füzulinin 500 illik yubileyinin yekun*

tədbirləri keçirilməsi artıq onu sübut edirdi ki, Azərbaycan türk dünyasının liderlərindən birinə çevrilməkdə idi. TÜRKSÖY-un V toplantısında 28 may - 3 iyun 1994-cü ildə keçmiş Mədəniyyət Naziri Polad Bülbüloğlu da təşkilatın Baş direktoru seçilmişdir. Baş direktor TÜRKSÖY-un bütün fəaliyyətinə cavabdehlik daşıyır və onu beynəlxalq tədbirlərdə təmsil etmək, müqavilələr imzalamaq hüququna malikdir. Daimi Şura tərəfindən Düsen Korabay oğlu Kaseinov isə 28 may 2008-ci ildə TÜRKSÖY-un başqanı seçilmişdir.

Təşkilatın fəaliyyət strukturu isə aşağıdakılardır:

Təşkilat struktur etibarını ilə iki komitəyə - Mədəniyyət və incəsənət tədbirlərinin birgə keçirilməsi üzrə komitə və inzibati və hüquqi təmsilçilər üzrə komitəyə bölünmüşdür.

Təşkilatın əsas məramları aşağıdakılardır:

1. Türk dilində danışan xalqlar, ölkələr və etnik qruplar arasında mədəni əlaqələrin inkişaf etdirilməsi;
2. Türk mədəniyyəti nümunələrinin araşdırılması, öyrənilməsi, qorunması və dünyaya çatdırılması;
3. Türk xalqlarının mədəniyyətində tarixi, siyasi və coğrafi səbəblərdən və xarici ölkələrin təsiri altında yaranmış fərqlərin aradan qaldırılması;
4. Türk mədəniyyətinin müştərək olduğunun sübuta yetirilməsi;
5. Türk mədəniyyətinin digər mədəniyyətlərin zərərli təsirindən qurtarılması və onun öz mənbələrinə qaytarılması;
6. Coğrafi məkan cəhətdən geniş ərazidə yaşayan türk dövlətiləri və toplumları arasında əlifba və dilin saxlanması;
7. Dünya mədəniyyətində mühüm yer tutan türk mədəniyyətinin digər yerlərdə də yayılması;

- 8.** Türk mədəniyyət, incəsənət və arxiv sənədlərinin qorunması üçün mərkəz yaradılması;
- 9.** Türk dünyasının görkəmli tarixi şəxslərinin, mütəfəkkir, şair və yazıçıların, habelə digər böyük şəxsiyyətlərinin bütün dünyaya tanıtılması və s.
- 10.** Bu məqsədlərə nail olmaq naminə TÜRKSÖY aşağıdakı fəaliyyət sahələrində tədbirlər həyata keçirir;
- 11.** Mədəniyyət və incəsənət sahəsində türkdilli xalqlar arasında əlaqələri inkişaf etdirir və möhkəmləndirir, bu məqsədlə müxtəlif proqram və layihələrin birgə həyata keçirilməsini təmin edir;
- 12.** Türkdilli xalqların ümum mənəvi sərvətlərinin, tarixi irsinin, ədəbiyyat və incəsənət nümunələrinin, idmanın ənənəvi növlərinin və xalq oyunlarının aşkara çıxarılmasına, saxlanmasına, öyrənilməsinə, inkişafı və təbliğinə yönəldilmiş tədbirlər həyata keçirir;
- 13.** Türkdilli ölkələrin mədəniyyət və incəsənətinin ən yaxşı nailiyyətlərini yayan radio və televiziya proqramlarının, sənədli, video və kinofilmlərin yaradılması üçün sifarişləri yerinə yetirir;
- 14.** Teatr, musiqi, opera və balet sənəti sahəsində festival və müsabiqələri təşkil edir, digər profilli strukturların keçirdiyi oxşar tədbirlərdə iştirak edir;
- 15.** Türkdilli ölkələrin təsviri və plastik incəsənətinin inkişafına yönəldilmiş sərgiləri, rəsm sərgilərini və digər tədbirləri həyata keçirir;
- 16.** Dövri və birdəfəlik mətbu məhsulu nəşr edir;

17. Ümumtürk tarixinin önəmli hadisələrinin, türkdilli ölkələrin dil, ədəbiyyat, mədəniyyət və incəsənətinin inkişafına əhəmiyyətli töhfələr vermiş görkəmli şəxsiyyətlərin ildönümlərinə həsr olunmuş yubileyləri, xatirə gecələrini və digər kütləvi tədbirləri təşkil edir;

18.TÜRKSOY - un məqsəd və vəzifələri çərçivəsində beynəlxalq elmi konfranslar, simpoziumlar,diskussiyalar və s. keçirir.

19. Mədəniyyət, incəsənət, təhsil və s. sahəsində digər beynəlxalq və milli təşkilatlarla ictimai strukturlar və hərəkətlərlə qarşılıqlı əlaqələr yaradır; birgə proqramların həyata keçirilməsində onlarla əməkdaşlıq edir.

Bölmə II

30 il bizimlə olan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı:

“...Türk bəyləri! Millət! Eşidin! Üstdə Göy basmasa, altıda yer dəlinməsə Türk milləti, sənin elini, sənin adətini kim poza bilir? Ey Türk milləti! Titrə və özünə dön!...”

Bilgə xaqan (VIII yüzillik)

Tarixən bir-birinə yaxın olub, hər zaman qarşılıqlı təsir dairəsində inkişaf edib, yüksək mənəvi dəyərlər qazanmış dünya xalqlarının mədəniyyəti - Türk xalqlarının mədəniyyəti və ədəbiyyatıda bu mənada dünya mədəniyyəti və ədəbiyyatının ayrıca qolu və mərhələsi olmaqla yanaşı, həm də əsas tərkib hissəsi olmuşdur. Dünyanın qədim və qüdrətli xalqlarından sayılan Türklərin

XX əsr türk ədəbiyyatının məşhur nümayəndəsi Ə. Nesinin təbirincə desək, **“hər bir millətin böyüklüyü onun əhalisinin çoxluğuna və ərazisinin genişliyinə görə müəyyənləşdirilmir. Hər bir xalqın böyüklüyü onun tarix və mədəniyyətinin qədim və zənginliyinə görə müəyyənləşdirilir.”** Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı olan Türksoyda bu baxımdan əsas türkdilli ölkələrin mədəniyyət səylərini birləşdirən beynəlxalq təşkilatdır. Əsas hədəfləri isə türk dilində danışan xalqlar, ölkələr və etnik qruplar arasında mədəni əlaqələrin inkişafı, türk mədəniyyəti nümunələrinin araşdırılması, öyrənilməsi, qorunması və dünyaya çatdırılması, türk mədəniyyətinin

müştərək olduğunun sübuta yetirilməsi, türk dövlətləri və toplusları arasında əlifba və dilin saxlanmasıdır. Axı Türk xalqları da özlərinin qədim, çoxəsrlik tarixi boyu Avrasiya məkanının böyük hissəsində yaşayaraq dünya, bəşər mədəniyyətinə böyük töhfələr vermiş və onu zənginləşdirmişdir. Tarixin müxtəlif mərhələlərində həyatı cürbəcür, bəzən isə hətta onların varlığını təhlükə altına alan müharibələrlə, döyüşlərlə, təcavüzlərlə qarşılaşmış olsalarda türk xalqlarının ulu tarixinin zəngin kökləri və bir - birinə mənəvi bağlılığı onları bütün bu mərhələlərdə imtahanlardan, sınaqlardan mətanətlə çıxarmağa kömək etmişdir. Bu xalqlar tarix boyu insan həyatının bütün sahələrində öz istedadını, biliyini, bacarığını göstərmiş, elmi ixtiraları, qəhrəmanlıq nümunələri, böyük tarixi-memarlıq abidələri və qiymətli bədii əsərləri, musiqisi ilə onun parlaq səhifələrini yaratmışlar. Bu nümunələr hər bir xalqın mədəniyyətində önəmli yer alır.

Türk xalqlarının tarixi mədəniyyətlərinin oxuculara çatdırılmasında Türk Dünyasında yaradılmış ilk əməkdaşlıq təşkilatı olan TÜRKSÖY - Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatının fəaliyyətinin kitabxanalarda təbliği vacibdir. Kitabxanalarda keçirilən tədbirlərin maraqlı hazırlanması oxucuların kitabxanaya cəlb edilməsinə təsir göstərən əsas amillərdən biri olduğunu bilirik. Bunun üçün təşkilatın fəaliyyəti haqqında hazırlanmış kitab sərgiləri, biblioqrafik icmallar, söhbər və müzakirələr, müsabiqələr, festivallar və s. kimi maraqlı tədbirlər oxucular üçün əyləncəli və düşündürücü olmaqla yanaşı onları ədəbiyyata, mütaliyəyə cəlb etmiş olar. Həmçinin onlayn şəkildə kitabxananın internet şəbəkələri vasitəsi ilə sual-cavabların hazırlanması, viktorinaların hazırlanması məqsədəuyğun olar.

Hər il müxtəlif tədbir və layihələrlə, virtual təqdimatlarla oxuculara maraqlı olacaq layihələrini həyata keçirən F.Köçərli

adına Respublika Uşaq Kitabxanasının oxucuları kitabxananın sosial şəbəkələrdəki hesabları üzərindən həmin layihələrdə iştirak etməsi, uşaq yazarları, rəssam, tərcüməçi, psixoloq və tədqiqatçı, nəşirlərlə canlı yayım vasitəsilə görüşlərin təşkili məqsəduyğundur. Bunlardan Vətən müharibəsinin birinci ildönümü münasibətilə vətənpərvərlik mövzusunda layihə olan Zəfər Gününə həsr olunmuş “*Rəşadətlə yaşayanlar – ölümü fəth edənlər*” adlı ümumrespublika hekayə müsabiqəsi Respublika Uşaq Kitabxanasının “Nizami Gəncəvi İli” ilə bağlı həyata keçirdiyi “*Dünyada söz olmasa, nəyə görə düşüncə*” adlı festival və s. oxuculara maraqlı töhfə olub. Festival çərçivəsində rəsm, şeir və musiqi günləri təşkil edilib.

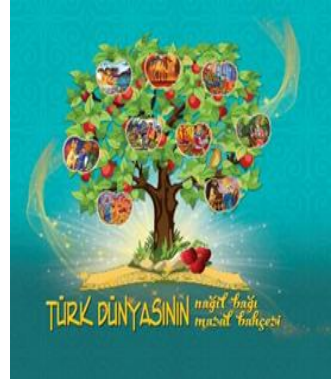
Türksoy təşkilatının yaradılmasının otuz illik yubileyi ilə bağlı təşkil edəcəyimiz tədbirlərlə təşkilatın fəaliyyəti, gördüyü işləri oxuculara çatdırma bilərik. Türk dünyasının ədəbiyyatı, incəsənəti, mədəniyyəti nümunələri əsasında türk dünyasına səyahət edəcəyimiz tədbirlər hazırlamaq olar. Təşkil etdiyimiz “*Türk dünyasına səyahət*” həftəsi oxucular üçün çox maraqlı olar. Həftə ərzində türk xalqlarının ədəbiyyatına incəsənətinə müraciət edib rəsm, musiqi, şeir, festivalı keçirə bilərik. Türk xalqlarına aid kitab sərgilərinin, kitab güşələrinin, bibliografik kitab icmallarının, ucadan oxu və nağil saatlarının, kitab müzakirələrini hazırlamaq məqsəduyğundur.

Nağil saati:

Nağil saatını “*Türk xalqlarının nağil dünyasına səyahət*” adı ilə hazırlaya bilərik. Nağil saatında oxuculara türk xalqlarının nağıllarından ibarət “*Türk dünyasının nağil bağı, Türk dünyasının masal bahçası*” kitabından istifadə edə bilərik.

“Türk dünyasının nağıl bağı, Türk dünyasının masal bahçəsi” adlı kitabdakı nağıllar ətrafında ucadan oxu, müzakirə, sual-cavab, təşkil edə bilərik.

Türk dünyasının nağıl bağı = Türk dünyasının masal bahçesi / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, TÜRKSOY - Uluslararası Türk Kültürü Təşkilatı, F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi; Layihə rəhbəri və tərtib edənlər: Ş. Qəmbərova; Z.Dadaşova. - Bakı: Təhsil, 2017. - 216 s.

Türk xalqlarının çox maraqlı nümunələri toplanmış bu kitabda nağıllar mövzu baxımından çox müxtəlifdir. Hansıki nağıllarda yeraltı səltənətə enib, əcaib divlərlə vuruşan qüvvətli və cəsur qəhrəmanlardan, dara düşmüş dostlarına kömək etmək üçün hər bir çətinliyə qalib gələn mətin dostlardan, öz ağılları, müdrik cavabları ilə padşahları cəzalandıran mərd insanlardan, xeyir qüvvələrin şər qüvvələrlə mübarizəsindən bəhs edir.

Kitabda Azərbaycan nağılı olan “Cırtıdan”, Türk nağılı Qaranquş və sərçə”, Qazax nağılı “Dombra nə dedi?”, Özbək nağılı “Üç qarpız toxumu”, Türkmən nağılı “Tacirin qızı”, Qırğız nağılı “Ağıllı dehqan”, Tatar nağılı “Atanın üç məsləhəti”, Başqırd nağılı “Qoca və pəhləvan”, Qaqauz nağılı “İvançu”, Krım-tatar nağılı “Ağıllı kirpi ilə hiyləgər tülkü”, İraq-türkmən nağılı “Titrə ilə Bitlə”, Balkan nağılı “Div ilə padişah qızı”, Saxa – Yakut nağılı “Hiyləgər tülkü və quşlar” və s. türk xalqlarının nağılları verilmişdir. Uşaqlar bu nağıllar əsasında səhnəciklər də təşkil edib, kitabın təbliğinə daha yaxından köməklik edə bilərlər.

Qaranquş və sərçə nağılı

İştirakçılar nağıla uyğun geyimlərdə səhnəyə gəlirlər.

Aparıcı: Biri var idi biri yox idi. Bir qaranquş var idi. O üzü üçün damın lap qırağında yuva tikmişdi. Qonşuluqda evin taxtapuşunda sərçə özünə yuva qurmuşdu. Qaranquş bala çıxarır sonra onlara oxumaq öyrədib yuvadan uçurdurdu.

Ancaq sərçə qaranquş ailəsinə baxıb ürəyi göynəyirdi.

Sərçə: Sən nə xoşbəxtsən! Hər il bala çıxarırsan. Mən isə bala üzünə həsrətəm!

Qaranquş: Bunun təqsiri sənin özündədir. Əgər sənin də mənim kimi belə möhkəm yuvan olsa idi, onda nə uşaqlar, nə də pişik sənin balalarına dəyə bilməzdi.

Sərçə: O cür yuva tikməyi mənə öyrət. Yəqin ki, sən bunun ya bir sirrini, yada qəribə bir üsulunu bilirsən!

Qaranquş: Yuvanı tikməyə gərək baş işlədəsən. Ancaq burada elə bir çətin şey yoxdur. Gəl uçaq mən sənə öyrədim! – deyə qaranquş sərçəni öyrətməyə başladı.

Onlar uçub gölün qırağına gəldilər.

Qaranquş: Qonşu dimdiyinə bir parça gil al, bax mənim kimi

Sərçə: Burda bir çətin şey yoxdur.

Qaranquş: Qaranquş heç nə demədi. Uçub yaşadıkları evin damına gəldi, bir parça gili divara yapışdırdı.

- Səndə belə elə!

Sərçə: Bunu eləməyə nə var, mən də elə bilirdim ki, sənin yuvanı tikməyin bir sirri, bir qəribəliyi var... Onu hamı bilir. Belə boş-boş işlərə vaxtımı keçirə bilmərəm!

Qaranquş isə dimdiyində az-az gil, saman götürə-götürə yuvasını tikdi.

Qaranquş: Bax belə eləmək lazımdır.

Əvvəlcə gil yapışdırmaq lazımdır, sonra samanı ona yapışdırmaq lazımdır. Çox davamlı bir yuva alınacaq.

Sərçə: Bilirəm, burada bir yenilik yoxdur.

Qaranquş: Bilməyinə bilirsən, ancaq bunu bilmək ilə iş olmur.
Gərək əziyyət çəkəsən.

Nağlın mövzusu zəhmətsevərliyin nə qədər üstün keyfiyyət, lovgalığın isə çox pis xüsusiyyət olduğunu uşaqlara açıqlayır.

TÜRKSÖY-un mədəni həyatına əlavə etdiyi, özünü daim təkmilləşdirən, yeniliklərindən biri də Türk Dünyası Mədəniyyət Paytaxtının seçilməsi və oraya diqqətin ayrılması fikri olub. Şəhərlərimizin mədəni və sənət həyatına rəng qatan bu fikri tətbiq çərçivəsində;

2012-ci ildə Qazaxıstanın Astana;

2013-cü ildə Türkiyənin Əskişəhəri;

2014-cü ildə Tatarıstanın Kazanı;

2015-ci ildə Türkmənistanın Mərv;

2016-cı ildə Azərbaycanın Şəki,

2017-ci ildə Qazaxıstanın Türkistanı,

2018-ci ildə Türkiyənin Kastamonu,

2019 – cu il Oş, Qırğızıstan,

2020 – ci il Xiva, Özbəkistan 2020

2022-ci ildə Türkiyənin Bursa şəhəri,

2023-cü ildə Azərbaycanın Şuşa şəhəri Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtları seçiliblər.

Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı — TÜRKSÖY-un təşəbbüsü ilə türkdilli dövlət, yaxud regionların şəhərlərindən hər il birinin Türk dünyasının mədəniyyət mərkəzi seçilməsi deməkdir. Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı seçilmiş şəhərlərdə il ərzində Türk

dünyasının mədəni tədbirləri keçirilir.

Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi barədə qərar 2010-cu ildə türkdilli ölkə başçılarının X sammitində qəbul olunmuşdur.

Türk dövlətlərinin mədəniyyətlərini oxuculara təbliğ etmək üçün kitabxanada türk dövlətlərinin mədəniyyəti həftəsi təşkil edə bilərik. Bir həftə ərzində keçirilən tədbirin birinci günü Türksöyün üzvü olan Azərbaycan, ikinci günü Qaqauz, üçüncü günü Qazaxıstan, dördüncü gün Qırğızıstan, beşinci günü Şimali Kipr Türk Respublikası, altıncı günü, Tatarıstan, yeddinci günü Türkiyə, səkkiz və doqquzuncu günü Türkmənistan və Özbəkistan mədəniyyətinə həsr edilə bilər.

Ekskursiya:

Bildiyiniz kimi, F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasına tez-tez ekskursiyalar təşkil olunur. Kitabxanamıza respublikamızın bir çox yerlərindən bağçalardan, məktəblərdən, lisey və gimnaziyalardan gələn oxucular yubilyar yazıçılar, əlamətdar günlər haqqında məlumatlandırılırlar. 2012-ci ildən başlayaraq hər il seçilən TÜRKSÖY-un mədəniyyət paytaxtları haqqında ekskursiya təşkil edə bilərik. Bilirik ki, 2023-cü il Azərbaycanın Şuşa şəhəri TÜRKSÖY tərəfindən Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtı seçilib. Azərbaycan Qarabağ bölgəsində yerləşən Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı olan Şuşa şəhəri haqqında video rolik hazırlaya bilərik. Ekskursiya

zamanı uşaqlara Qədim Şuşanın tarixi haqqında məlumat verilir və videoçarxtəqdim olunur. Sondamövzu ilə bağlı uşaqlarla sual-cavab edilir.

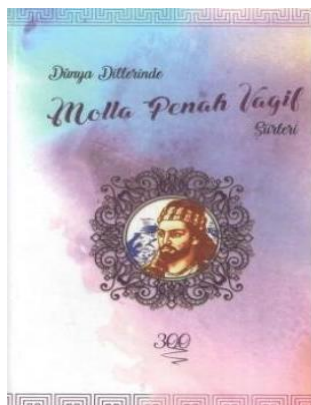
1. *Beynəlxalq Mədəniyyət Təşkilatı olan TÜRKSÖY neçənci ildə yaradılıb?*
2. *Türksoy təşkilatı hansı ölkələrin iştirakı ilə yaradılıb?*
3. *“TÜRKSÖY”ün neçə üzv ölkəsi var?*
4. *1993-cü il iyulun 12-də hansı ölkədə Türksoyun yaradılması haqqında sənəd imzalanmışdır?*
6. *Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatının hazırkı baş katibi kimdir?*
7. *TÜRKSÖY tərəfindən Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtları hansı şəhərlər seçilib?*
8. *Türk dünyasının birinci mədəniyyət paytaxtı neçənci ildə seçilmişdir?*
9. *2023-cü ildə Azərbaycanın hansı şəhəri Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtı seçilib?*
10. *TÜRKSÖY-un təşəbbüsü ilə müəyyən şəhərlərin Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı seçilməsini necə izah edə bilərsiniz?*

Türk dünyasının birinci mədəniyyət paytaxtı 2012-ci ildə TÜRKSÖY şurası tərəfindən Qazaxıstanın paytaxtı Astana seçilmişdir. Daha sonra, Kazan, Marı, Şəki və Türkistan şəhərləri də növbə ilə Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtları seçilmişlər. Hər il bu seçilmiş paytaxt şəhər haqqında oxuculara danışmaqla onlara həmin şəhərlər haqqında məlumatlandırmış olarıq.

Kitabxanada təşkilatın yubileyi ilə əlaqədar Türksoyun rəsmi səhifəsində hazırlanmış filmdən istifadə etmək olar. Filmdə təşkilatın tarixi və gördüyü işlərdən söhbət açılır.

<https://www.youtube.com/embed/17Am9x4O7Mc?>

Oxuculara tanıtmmaq üçün TÜRKSOY-un vasitəsi ilə nəşr edilmiş kitablardan ibarət *“Türk mədəniyyətlərini birləşdirən təşkilat”* adlı sərgi lövhəsi də hazırlaya bilərik . Sərgi lövhəsində təşkilat tərəfindən ana dilindən əlavə müxtəlif dillərdə çap edilmiş müəlliflərin kitabları nümayiş edilir. Həmçinin mövzu ilə bağlı oxucuya maraqlı olan nağıllara özlərinin çəkdikləri rəsmlər əsasında rəsm müsabiqəsi təşkil edə bilərik. İlk əvvəl müsabiqənin keçirilməsi haqqında elan yerləşdirilir. Rəsm müsabiqəsinin vaxtı və saati müəyyən edilir. Əl işləri yığıldıqdan sonra hər bir türk xalqını təmsil edən nağılın rəsmləri seçilir. Bir neçə gün rəsmlərə baxış olduqdan sonra münisflər tərəfindən qalib təyin edilir.

Söhbət:

Rəsm müsabiqəsindən əlavə kitabxanada türk xalqlarının ədəbiyyat nümayəndələrini tanıması üçün yuxarısinif şagirdləri ilə *“Türk dünyasını tanıyaq ”* adlı söhbət təşkil edə bilərik. Söhbət təşkil edilən zala kitab sərgisi yerləşdirilir, oxuculara türk xalqlarının ədəbiyyat nümayəndələrindən bəhs edən videorolik nümayiş olunur. Söhbətdə onlara Türksöyün 14 üzvü olan - Altay Respublikası, Başqırdıstan, Respublikası, Azərbaycan, Qaqauziya, Qazaxıstan, Xakasiya, Qırğızıstan,

Şimali Kipr Türk Respublikası, Yakutiya, Tatarıstan, Türkiyə, Türkmənistan, Tıva Respublikası, Özbəkistanın şair və yazıçılarından söhbət açma bilirik. Nazim Hikmət, Əlişir Nəvəii, Abdulla Qədiri, Abay Kunanbayev, Oljas Süleymanov, İsmayıl Qaspiralı, Musa Cəlil, Çingiz Aytmatov və başqalarının əsərlərindən nümunələr təqdim edə bilirik. Türk mədəniyyət, ədəbiyyat, musiqi nümunələri ilə onları tanış etməklə isə kitabxanalarda türk mədəniyyətini araşdırmaq, qorumaq, gələcək nəsillərə ötürməyə, mütaliəni sevdirməyə kömək etmiş olarıq. Söhbətin daha əyləncəli və maraqlı olması üçün hər hansı bir yazıçı və şairin hekayələrindən tədbir zamanı səhnələşdirmək olar. Müxtəlif xarakterli məqalələrin, hekayə və romanların müəllifi olan türk realist ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən olan Rəşad Nuri Güntəkininin *“Quş yemi”* hekayəsini oxuculara tanıma bilirik. Mövzu baxımından geniş əhatə dairəsinə malik müəllifin hekayələrindən biri ilə tanışlıq oxucularda düşməyə nifrət hissinin artırır və tənəpərvərlik hissinə daha da gücləndirəcəkdir..

Səhnədə aparıcı oxucuları salamlayır və iştirakçıları səhnəyə dəvət edir.

Aparıcı: Bəyazid qəhvəxanalarından birində əyləşib bir yoldaşını gözləyirdi. Qəhvəxanada adamların sayı isə çox deyildi. İki - üç adam sönmüş sobanın yanında asta səsle danışır, burnunda eynəyi, əlində bir qəzet tutan yaşlı bir adam isə mürgüləyirdi. Birdən gözü qəhvəxananın ortasında dayanmış köhnə, ipək çarşablı bir qadına sataşdı. Qadının yanında təxminən altı yaşlarında olan bir oğlan uşağı, uşağın əlində də bir qəfəs var idi. Bu qadın uzun illər boyu qızı və kürəkəni ilə Anadoluda dolaşmış təmiz bir İstanbul xanımı tipində idi. O, Qəhvəçiyə yavaş səsle bəzi şeylər deyir, balacanın əlindəki quş qəfəsini göstərirdi. Qəhvəçi qəzetin üstündə mürgü vuran yaşlıya doğru çevrilib səslandı:

Qəhvəçi: – Abidin əfəndi! Sən quş həvəskarısan... ucuz bir quş var... almaq istəyərsənmi?

Yaşlı adam quş sözünü eşidən kimi gözlərini açdı, uşağı yanına çağıraraq qəfəsi əlinə aldı, sanki hər şeydən başı çıxan bir mütəxəssismiş kimi dodaqlarını büzüb:

Yaşlı adam: Yaramır

Nənə kədərli bir baxışla ixtiyar adamı süzüb:

Nənə: Satmaq fikrimiz yox idi... amma təqaüdü ala bilmədik.

Yaşlı adam: Hamımız o vəziyyətdəyik. Quşa “yaramır” dedim. Amma yarasa da, almaq üçün pul hardandır?

Onlara diqqətlə baxdığımı görən qəhvəçi yanımdan keçərkən:

Qəhvəçi: Allah heç kəsə göstərməsin. Bu yaşlı qadının gənc bir kürəkəni var idi. Balkan müharibəsində şəhid oldu... keçən il də Allah sizə uzun ömür versin, sizə dəyməsin, qızı öldü. Nəvəsi ilə tək-tənha qaldı...

Yaşlı adam: Bir anda gözümün qarşısında bir ailə faciəsi canlandı. Bu qarışıq illərdə böyük çətinliklə kəsilmiş bir neçə lirədən ibarət olan təqaüd artıq neçə vaxt idi ki, verilmirdi. Vaxtilə çox yaxşı günlər görüyü davranışından, görkəmindən bəlli olan nənə yavaş-yavaş ev əşyalarını satır, nəhayət, ən sonda sıra bu balaca quşa gəlib çatır. Çörəkçiyə, baqqala olan borc üst-üstə yığıldıqca yığılmışdır. Bu gün yarım çörək, bir yaylıq kömür almaq üçün belə pul tapılmamışdır. Artıq balacanı ac qoymamaq üçün quşu satmaqdan başqa çarə yoxdur. Bu köhnə tel qəfəsin içində başını boynuna yığaraq sanki aqibətinin necə olacağını düşünən bu zavallı quş heç bir pula dəymir, amma siz onun qiymətini bir bu şəhidin kiçik yetimindən soruşun... Nənə nəvəsini bu balaca dilsiz-ağızsız dostundan ayırmaq üçün kim bilir necə vaxtsız bir həyat dərsi keçmişdir? Quş satılmadı...Nənə yaşlarla dolan gözlərinin ucu ilə nəvəsinə baxır, uşaq da üzdə sanki kədərliymiş kimi görünürdü. Fəqət balaca yaramaz, əbəs yerə əziyyət çəkirsən, məni nənəni

aldatdığın kimi aldada bilməzsən! Özünü kədərli göstərməyə çalışsan da, gözlərinin içi gülür, quşunu bəyənmədikləri üçün sevinirsən!... İndi görərsən.

Qəhvəçini bir tərəfdə qoyub nənə ilə alış-verişə girişirəm. Sövdələşib qəfəsi istədiyi qiymətə satın alıram. Nənə stolun üstünə qoyduğum pulu birdən-birə götürə bilmir... Əslində belə alqı-satqılar olduqca təbii şeylər hesab edilsə də, nədənsə ona ağır gəlir.

Yaşlı adam: Pulun içindən ancaq beş quruş (lirənin yüzdə biri) götürüb uşağa verir. Aydınadır ki, aralarında quşun satılması məsələsi həll olunduğu zaman bir şərt kəsilib... Nənə mənimlə təqaüd məsələsindən danışır. Məqsədi söhbət əsnasında çox da nəzərə çarpdırmadan pulu götürməkdir. Ancaq söhbətə məhz bu səbəbdən başlamasına baxmayaraq, yenə də öz dərdini danışmaqdan gizli bir zövq duyur. O qədər söhbət edirik ki, balacanın bir müddət aramızdan yox olduğunu hiss etmirəm... O, bir az sonra əlində bir simit (bublik) və kiçik üçkünc bir torbacıqla geri dönür... Simitlə öz qarnını doyuracaq. Bu arada balaca dostunu da unutmayıb, pulunun yarısına ona yem alıb. Nənəsiylə danışa-danışa onu izləyirəm. Balaca ovcuna bir az yem tökür, əlini qəfəsə doğru uzadır; görünür ki, quş onun əlindən yemək yeməyə alışmışdır. Qəfəsin telləri arasından dimdiyini uzadır. Uşaq onu tutmaq, dimdiyinə bir ayrılıq öpüşü yapışdırmaq istəyir. Sonra mənim ətəyimdən çəkir, yaşlarla dolmuş parlaq gözləriylə üzümə baxaraq yalvarır:

Nəvə: Olarmı ki, bu yem sizdə qalsın, ona yedirdərsiniz?!

Yaşlı adam içində yem olan torbacığı alır, dərhal da geri qaytarır:

Yaşlı adam: Yavrum, mən bu quşu saxlaya bilmərəm, onu sənin yanında qoyacağam ki, yenə də sən ona baxasan! Sonra böyüyən kimi gəlib apararam, razısanmı?

Nənə bu hərəkətimi doğru hesab etmir, müqavimət göstərməyə cəhd edir.

Mən isə öz növbəmdə onu sakitləşdirməyə çalışıram.

Yaşlı adam:Nə eybi var, nənə, qoyun bu da məndən balacaya bir hədiyyə olsun. Amma nə olursa-olsun bir daha bu quşcuğazı satmamaq şərtiylə...deyirəm.

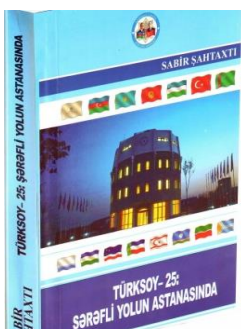
Beləcə müdrik qocanın köməyi ilə balaca öz quşunu qoruya bilir.

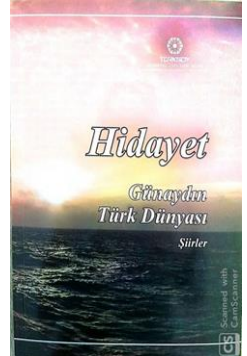
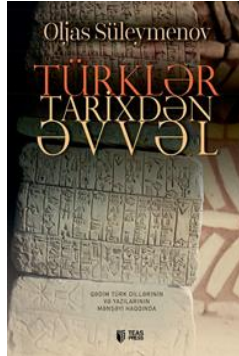
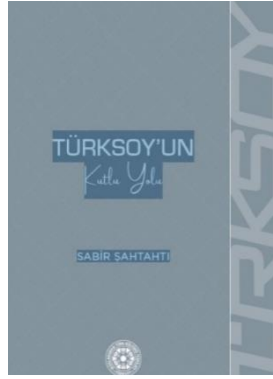
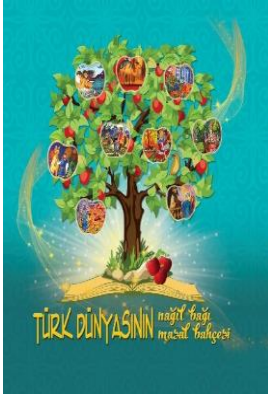
Rəqs festivalları:

Kitabxanada türk xalqlarının rəqslərini oxuculara tanıtmmaq üçün rəqs kollektivlərinin birgə hazırladığı “Türk dünyası rəqslərdə” adlı rəqs festivalı təşkil edə bilərik. Təşkil edəcəyimiz festivalda Türksöyün üzvü olan türk dövlətlərinin rəqsləri oxucuların və ya rəqs kollektivlərinin ifasında nümayiş edilir. Sonda iştirakçılar Türksöyə üzv dövlətlərin bayraqları ilə səhnəyə daxil olur. Səhnədə türk xalqlarının rəqsləri nümayiş etdirilir.

Oxucuların mövzu ilə bağlı maariflənməsi üçün kitabxanada hazırlanan kitab sərgilərinin təşkili çox önəmlidir. Türksöyün yaranmasının otuz illik yubileyi həftəsində kitabxanalarda hazırlana biləcək sərgi nümunəsini təqdim edirik.

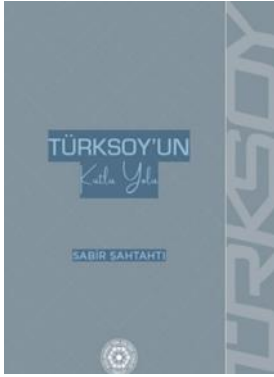
Kitab sərgisi:

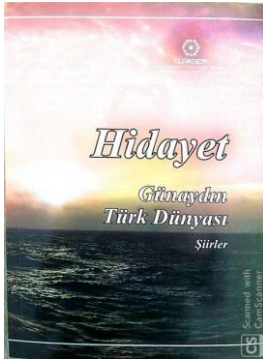
https://drive.google.com/file/d/1h7D_vpxpGTZDtKbKeS25Po_QyeyZRJZBT/view

Kitab təqdimatı:

“TÜRKSÖY-un mübarək yolu” adlı kitabın müəllifi Sabir Şahtaxtıdır. Kitab 2019-cu ildə “TÜRKSÖY-25: şərəfli yolun astanasında” adı ilə Azərbaycan dili versiyasında 2019-cu ildə “Elm və təhsil” nəşriyyatı tərəfindən nəşr edilmişdir. TÜRKSÖY-un keçdiyi şərəfli yola işıq salan kitab tədqiqatçılar üçün kitabxanada sanballı mənbədir. Kitab haqqında məlumat vermək üçün

təqdimata müəllifi, təşkilatın əməkdaşlarını, müəllim və tədqiqatçıları, universitet tələbələrini dəvət edə bilərik.

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı olaraq TÜRKSÖY tanınmış şair və publisistlərin, yazıçıların kitablarının nüsxələrini türk dünyasında çapını həyata keçirir. Tanınmış şair və publisistimiz, Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfiri olmuş Hidayət Orucovun “Gün aydın türk dünyası” adlı şeirlər toplusu da TÜRKSÖY tərəfindən nəşr edilib, tərcümə edilmişdir. Kitabda şairin

“Didərginlər”, “Bir qoşun əzrail”, “Köçmüş dağ kəndinin nəğməsi”, “Vətən” və s. şeirləri oxuculara təqdim edilir. Adlardan da görüldüyü kimi şair xalqının və vətəninə yaşadığı məşəqqətli hadisələri poeziya yaradıcılığı ilə nəsillərə çatdırır. Bu şeirlər “Didərginlə” şeiri təcavüzkar Ermənistan dövlətinin bu ölkənin vətəndaşı, yaşadıkları torpaqların ən qədim sakinləri olan soydaşlarımızın öz əzəli ata-baba yurdlarından

deportasiyasını təsvir edir. “Bir qoşun əzrail” isə 20 Yanvar faciəsinin amansızlığını əks etdirir.

Tanrı! Dərgahında bir misra olum,
Könül! Allahından sən hünər istə!
Saçım da qalmadı bir, əlçim yolum,
Səpim şəhidlərin məzarı üstə.

Bu necə gecədir, bu necə səhər?
Bu necə gəlişdi necə gedişdi?
Millətdən, hümmətdən sağlıq deyənlər,
Millətdə, hümmətdə zindana düşdü.

Bağlandı qolların, yazıq həqiqət,
Soydular dərinini başdan – ayağa.
Dəyişdi ruhunu Ana təbiət...
Sənə min rəhmət, ey “Durğunluq” ağa!

****

Sinəmi tufana qalxan edirəm,
Bir ömür yolunu tutub gedirəm...
Gen yollar içində bəzən itirəm –
Şeirin hər yükünü daşıyıram mən,
Bir nəğmə yazıram...
Yaşayıram mən.

Qəlbin arzuları – tər çiçək-çiçək,
Çiçəkli nəğmədən doyar mı ürək?
Kövrək uşaqlıqdan qojalığadək
Şeir dəftərimi daşıyıram mən –
Belə yaşayıram...
Yaşayıram mən...

Sitatlar:

“Azərbaycan xalqının zəngin adət və ənənələrinin təbliği, milli bayram və mərasimlərin qorunub saxlanması, tarixi rəmz və abidələrin bərpası, milli musiqi və rəqslərin təşviqi, şifahi xalq yaradıcılığının qorunması, xalq oyun və tamaşalarının bərpası, təsviri, dekorativ və miniatür sənətinin zəngin ənənələrinin inkişaf etdirilməsi, dünyanın nüfuzlu muzeylərində saxlanılan Azərbaycan incəsənəti nümunələrinin öyrənilməsi və onların Azərbaycana aid olmasının təsdiqlənməsi, UNESCO, ISESCO, TÜRKSOY və digər beynəlxalq təşkilatlarda təsviri sənətimizin təbliği və tanınması istiqamətində zəruri işlər görülməkdir”

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

TÜRKSOY bizi birləşdirir. Bizim birlikliyimizin temelində ortaq köklər, mədəniyyət və tarix bulunmaktadır. “TÜRKSOY” u gücləndirmək üçün elimizdən gələni yapacağız.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Kültür bütün çalışmalarıımızın kalbində yer alıyor. “TÜRKSOY”la bərabər gerçəkləşdirdiyimiz kültürel zənginliklərimizin qorunmasına və gələcək nəsillərə aktarılmasına vəsile oluyor.

İrina Bokova
UNESCO Genel direktörü

TÜRKSOY, Türk devletlərini birbirine bağlayan mənəvi bir körpü oldu. Çok önemli çalışmalara imza atarak dünyada saygın bir uluslararası örgüt haline geldi. “TÜRKSOY”un fealiyyətlərini hər zaman destekliyorum.

Sadıq Çaparov

Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

“TÜRKSÖY”ün, Türk Dili, Kültürü ve Sanatının korunması, canlandırılması ve araştırılması yönünde gerçekleştirdiği çalışmaları takdirle karşılıyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

“TÜRKSÖY”ün çalışmalarına çok önem vermekteyim. TÜRKSÖY, ortak kültürel mirasımızı araştırmanın yanı sıra kardeş halklar arasında kültür bağlarını güçlendiriyor. Teşkilatın çalışmalarından dolayı gurur ve memnuyet duyuyorum.

Gurbanquli Berdimuhammedov
Türkmenistan eski Cumhurbaşkanı

“Hər bir millətin böyüklüyü onun əhalisinin çoxluğuna və ərazisinin genişliyinə görə müəyyənləşdirilmir. Hər bir xalqın böyüklüyü onun tarix və mədəniyyətinin qədim və zənginliyinə görə müəyyənləşdirilir.”

Ə.Nesinin
Türk ədəbiyyatının məşhur nümayəndəsi

Bütün türklərin milliyətçiliyin qüvvətini anlamalarında, milli məfkürəni, türkçülüğü, bulamalarında, kultürlərində və siyasi həyatlarında bunun tətbiqinə keçmələrində heç kimsə Yusif bəy qədər müyəssər olmamışdır. O Kazanda çalışarkən Kırım, Qafqazı, Türküstanı, Türkiyəni unutmamışdır.

S.Ə. Kırımər
Yazıçı, siyasətçi

“Xalqlar da coşqun sular kimi, deryalar, dənizlər kimidir. Tarixin müxtəlif mərhələlərində qabarmaları, çəkilmələri olur. Uzun susqunluq və zahiri sükutdan sonra növbə mütləq türküdü, bu şansdan istifadə etmək, onu fəvta verməmək gərəkdir. Süquta uğrayan xalq həmişəlik məhvə məhkumdur. XX əsrin sonu, yeni yüzilliyin başlanğıcı türkün yeni intibah, tərəqqi illəridir. İndi həm də demək olar, bu çağlar TÜRKSÖY-un, necə deyərlər, “gümüş” dövrüdür, onun dirçəliş, yaranma, təşəkkül tarixidir”.

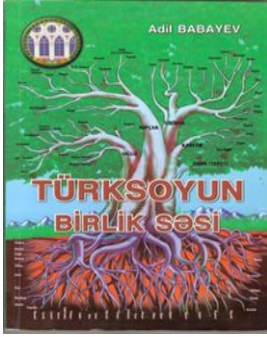
**Sancar Mülazimoğlunun
*TÜRKSÖY-un Ankarada yerləşən əzəmətli dördqatlı
binasında təşkilatın idarə, maliyyə və hüquqi dairə başqan***

“Əgər, Dədə Qorqud, “Manas”, “Koroğlu” hamımızındırsa, Mövlanə Rumi, Yunis Əmrə, Nəsimi, Füzuli, Nəvai, Qaracaoğlan, Məhdimqulu, Abay hər biri türküdürsə, ortada milli düşüncə eyni yerdən qaynaqlanırsa, fərqi yalnız düşmənlərimiz görə bilər. Türk yeni əsrdə bu fürsəti heç kəsə verməməlidir - bizim birliyimiz, inkişafımız, təşəkkülümüz, sabahımız naminə”.

**Firat Purtaşın
*TÜRKSÖY-un baş katibinin (Düsen Kaseinov) yardımçısı***

“Yeni təsis etdiyimiz TÜRKSÖY Yazıçılar Birliyinin məqsədi türk dünyası ədəbiyyatları arasında əlaqələri gücləndirmək və onlar arasında körpü yaratmaqdır”.

**Sultan Rayev bildirib.
TÜRKSÖY-un Baş katibi**

Bibliografik icmal:

Babayev A. Türksoyun birlik səsi : Monoqrafiya / A. Babayev ; elmi red. A. A. Axundov ; rəy.: A. Qurbanov, N. Q. Cəfərov. - Bakı : Təhsil, 2006. - 364 s.

Bibliografik icmallar da kitabxanada keçirilən ən maraqlı tədbirlərdən biri olub oxucuların kitabla yaxından tanış olmasına, ədəbiyyatın təbliğinə, kömək edən tədbirlərdəndir. Geniş yayılmış şifahi təbliğat üsullarından biri olan bibliografik icmalların keçirilməsində məqsəd oxucuya kitabı və müəllifi tanımaq və yanaşı mütaliyəyə də həvəsləndirməkdir. İcmallar iki növə: elmi-köməkçi və tövsiyə xarakterli icmallara bölünür. Tövsiyə xarakterli kitablardan “*Türksoyun birlik səsi*” kitabının icmalını verə bilərik.

Geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuş kitab 2006 – cı ildə “Təhsil” nəşriyyatı tərəfindən çap edilmişdir. 364 səhifədən ibarətdir. Monoqrafiyada türk xalqlarının tarixində əvəzsiz yeri olan Birinci Türkoloji Qurultay haqqında ətraflı məlumat verilir. Oxucular kitabda qurultayın çağırılması zərurəti və tarixi şəraiti, onun gündəliyi, qurultayçıları represiyası haqqında müəllifin uzun illərdən bəri müxtəlif arxiv sənədləri əsasında yazdığı məlumatlarla tanış ola bilərlər. Kitab üç fəsil və mündəricatdan ibarətdir. Mündəricat və I, II fəsildə qurultayın 80 illik yubileyi, qurultayı çağırmaq zərurəti, və qurultay baş tutandan sonrakı hadisələrdən söhbət açılır. III fəsildə isə qurultay iştirakçılarından – Ruhulla Axundov, Pənah Qasimov, Hənəfi Zeynallı, Əhmədbəy Pepinov, Ayna Sultanova, Həmid

Sultanov, Mirzə Hüseynov, Cabbar Məmmədzadə, Müseyib İlyasov, və b. haqqında məlumat verilir.

Türk dövlətlərinin memarlıq abidələrindən oxuculara danışarkən oxuculara “*Türk Cümhuriyyətləri mimarlıq abidələri*” adlı kitabı haqqında məlumat veririk. Kitabı 1996-cı ildə Ankarada professor Oktay Aslan qələmə almışdır.

Kitabda eski Türk mimarlığının İrana doğru Türkünə qədər uzanan ölkələrdə Türklərin meydana gətirdiyi memarlıq əsərləri haqqında məlumat verilmişdir.

Ədəbi – bədii hissə:

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında 12 iyul Türk Mədəniyyəti Beynəlxalq Təşkilatı Gününün yaranması münasibətilə “*Şanlı Türk xalqlarının mədəniyyət, elm və incəsənəti*” adlı tədbiri hazırlamaq maraqlı olar. Tədbirin təşkil ediləcəyi gün təyin edilir və tutulmuş plan üzrə hazırlıq gedir. Tədbiri açan aparıcı tərəfindən Türksöyün yaranması, fəaliyyəti, haqqında məlumat verilir. Bədii hissədə təşkilatın çap etdirdiyi müəlliflərin şeirləri səslənir, musiqilər dinlənir. Aparıcılar səhnəyə daxil olur iştirakçıları salamlayır.

Fonda məşhur “*Salam türkün bayrağına*” mahnısı səslənir.

I aparıcı: Türk xalqlarının orta əsrlərdə mədəniyyəti ilə tanış olarkən erkən orta əsrlərdə türk xalqlarının müxtəlif yazı növlərindən istifadə etdiyini görürük. Buna səbəb isə türklərdə məktəb və mədrəsələrin çox olmasıdır. O dövrdə Məscid yanında təşkil edilmiş məktəblər isə mədrəsələrdən fərqli olaraq ibtidai təhsil verirdi. Orta əsrlər mədəniyyət nümunələrindən olan Orxon -Yenisey abidələri türk xalqlarına məxsus ən maraqlı yazılı mənbəsi sayılırdı.

II aparıcı: Bu abidənin adı ilk dəfə XII əsr tarixçisi Əlaəddin Ata Məlikin “Cüveyni-tarixi-cahangüşə” əsərində çəkilmişdir. Orxon-Yenisey abidələrinin mövcudluğu uzun müddət Avropa

ölkələrində və Rusiyada məlum olmasada onları ilk dəfə XVIII əsrin əvvəllərində Rusiya ilə İsveç arasında baş vermiş müharibədə Poltava döyüşündə əsir düşmüş İsveç zabiti Filipp Starlenberq üzə çıxarmışdı. Bundan sonra bu abidələrə Rusiya və Danimarkada maraq yaranmışdı. Danimarka alimi Vilhelm Tomson 1893-cü ildə Orxon -Yenisey abidələrinin türklərə məxsus olduğunu sübut etmişdir.

I aparıcı: Rus alimi V.Radlov isə bu abidə haqqında çoxcildli kitabda yazmışdır. Orxon-Yenisey abidələri V-VIII əsrlərə aid olub Göytürklərə məxsusdur. Onların əlifbasının 38 hərfdən ibarət olduğu bildirilir Onun 34-dü samit, 4-dü isə saitdir. Hərflər yuxarıdan aşağıya doğru yazılır. Bu abidələrin bir hissəsi Şimali Monqolustanda Orxon çay vadisində tapılmış və “Orxon abidələri” adlanır.

II aparıcı: Elmdən danışarkən isə erkən orta əsrlərdə türk xalqlarının əsas elmi mərkəzləri Mərkəzi Asiyada Ürgənc, Mərv, Buxara, Səmərqənd, Xarəzm şəhərləri olub. Qəznəli sultan Mahmudun sarayında 400 alim və şair çalışırdı. Mərvdə isə 10 kitabxana var idi. Bu şəhərlərdə İbn Sina, Fərabî, Biruni, Yusif Balasaqunlu, Mahmud Qaşqari və b. alimlər çalışmışlar. Alim Əbu Əli İbn Sina (980-1037) görkəmli alim, həkim, şair oklmuşdur. O Mərkəzi Asiya və İranda yaşamış, 5 cilddən ibarət “Tibb ensiklopediyası” və “Tibb elminin qanunu” əsərlərini yazmışdı. Onun kitabları bir çox dillərə tərcümə olunmuşdur. Avropada “Avitsenna” kimi tanınan alim, Azərbaycan filosofu Bəhmənyarın müəllimi olmuşdur. Görkəmli alim Fərabî (870-950) Aristoteldən sonra ikinci müəllim fəxri adına layiq görülmüşdür. O, Aristoteldən sonra elmlərin təsnifatını vermiş ikinci alimdir.

I aparıcı: Əbu Reyhan əl Biruni isə (973-1048) müxtəlif elm sahələri ilə məşğul olmuşdur. O, kəndlərin, şəhərlərin və digər coğrafi obyektlərin yerini dəqiq müəyyən etmək üçün diametri

təqribən 5 metrə yaxın olan ilk qlobus düzəltmişdi. Biruni türk xalqlarının yaşadığı ərazilər, onların adət-ənənə və mərasimləri haqqında maraqlı məlumatlar vermişdir. O, Hind dənizi ilə Qərbdənizi, yəni Hind okeanı ilə Atlantik okeanının Afrikadan cənubda dar bir boğaz vasitəsilə birləşdiyini söyləmişdi. “Hindistan” adlı əsərində ilk dəfə yerin günəş ətrafında fırlanması ideyasını irəli sürmüş, hind astronomu Brahmaquptanın “*Yer hərəkətdə, göylər isə sükunətdədir*” fikrini əsaslandırmışdır. Onun “Astronomiya və ulduzlara dair Məsud cədvəli” əsərində riyaziyyat, astronomiya, coğrafiyaya dair dərin elmi biliklər öz əksini tapmışdır. Biruni Azərbaycanın Bakı, Dərbənd, Təbriz, Ərdəbil və digər şəhərlərinin olduğu yerin en və uzunluq dairələri barədə məlumat vermişdir.

II aparıcı:Türk Dünyası ilə dünya miqyasında mədəniyyət-sənət kainatı arasında daimi və qarşılıqlı əlaqəni təmin edən bir təşkilat kimi TÜRKSÖY-un işləri yarandığı gündən etibarən üzv dövlətlərin dövlət başçılarının himayəsi altında türk dövlətlərinin elm, mədəniyyət, incəsənət nümunələrinin təbliğini həyata keçirir.

I aparıcı:. Türksöyün yaranmasının otuz illik yubileyi ilə əlaqədar hazırladığımız tədbirdə türk xalqlarının mədəniyyətinin incəsənətinin bir hissəsi olan türk xalqlarının rəqsləri də yer alır.

Bəşəriyyətə xas olan təfəkkür forması kimi özünü incəsənətin müxtəlif janrlarında göstərən multikulturalizm fundamental qaynaqlarından biridir. Bu rəqslər müxtəlif xalqların mədəniyyətlərinin kəsişdiyi təmas nöqtəsi hesab olunur. Araşdırmaçılar hesab edir ki, türk dillərinin Oğuz qrupuna daxil olan azərbaycanlıların “yallı” rəqsi kütləvi şəkildə ifa edilərək birlik və vəhdəti əks etdirir: “Təkcə Naxçıvan MR-nın ərazisində bu rəqsin 100-ə qədər növü qeydə alınıb. “Yallı”nın Masallı, Lənkəran, Şəki, Qazaxda da ifa edildiyi bəllidir. Tədqiqatçıların bildirdiyinə görə “yallı” Azərbaycanın müxtəlif rayonlarında fərqli adlarla səslənib. Bəzi mənbələrdə qeyd olunur ki, bu adlar ilk əvvəl “yollu”, sonradan “yelli” və nəhayət “yallı” adlandırılıb.

Monitorada türk xalqları qrupuna aid olan yallılar nümayiş edilir

<https://nuhcixan.az/news/medeniyyet-turizm/11448-eski-turk-merasimi-dusuncesi-ile-bagli-olan-yallilar>

F. Köçərli adına RUK- nın Məlumat və bibliografiya şöbəsinin mövzu ilə bağlı kitabxananın fondu əsasında hazırladığı ədəbiyyat siyahısı.

2012-ci il TÜRKSÖY çərçivəsində “M.F. Axundov ili” elan edilmişdir // Ədəbiyyat qəzeti. - 2012. - 13 yanvar. - № 1. - S. 2. ; Mədəniyyət. - 2012. - 11 yanvar. - №1. - S. 3.

Abdullayev F. Azərbaycan TÜRKSÖY-un ən fəal üzvüdür // Mədəniyyət. - 2008. - 22 noyabr. - S. 5.

Abdullayeva F. TÜRKSÖY-un Azərbaycana töhfəsi : “Koroğlu” operası altı ölkənin opera sənətçilərinin ifasında səslənəcək // Mədəniyyət. - 2009. - 18 sentyabr. - № 68. - S. 2.

Fərəcova Z. Birlik, bərabərlik, qardaşlıq təşkilatı : Türkdilli ölkələrin mədəniyyət səylərini birləşdirən TÜRKSÖY-un 25 illiyi qeyd olunur // Azərbaycan : qəzet. - 2018. - 22 iyul. - № 161. - S. 7.

Hüseynoğlu S. Çingiz Aytmatov təntənəsi : Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı (TÜRKSÖY) 2018-ci ili “Çingiz Aytmatov ili” elan etmişdir. Çingiz Aytmatov - 90 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 14 iyul. - № 27. - S. 2-3.

İmadəddin Nəsimi dünya dillərində : TÜRKSÖY da böyük Azərbaycan şairinin anadan olmasının 650-ci ildönümü şərəfinə 2019-cu ili “Nəsimini anma ili” elan edib // Azərbaycan : qəzet. - 2019. - 11 dekabr. - № 275. - S. 11.

Məhərrəmov T. Sübhün səfiri : Mirzə Fətəli Axundovun anadan olmasının 200 illik yubileyi TÜRKSÖY çərçivəsində qeyd ediləcək // Kəspi. - 2012. - 11 yanvar. - № 225. - S. 12.

Məhərrəmovə T. Türkün dili tək sevgili, istəkli dil olmaz..: Teatrlarımızın türkdilli əsər problemi nədən qaynaqlanır? // Kaspi. - 2015. - 12 dekabr. - № 209. - S. 20.

Mehparə. TÜRKSÖY “Məhdumqulu Fəraqi ili”nə start verdi : Görkəmli türkmən şair - mütəfəkkirin yubileyi Azərbaycanda da qeyd olunacaq // Mədəniyyət. - 2014. - 7 fevral. - № 10. - S. 8.

Mükərrəmoğlu M. TÜRKSÖY Opera Günləri “Leyli və Məcnun” operasının 100 illiyinə həsr olunacaq // Xalq qəzeti. - 2008. - 9 sentyabr. - S. 8.

Sultanova M. 2Türk dünyasının şah əsərləri” : TÜRKSÖY-un “Nizami Gəncəvi ili” və “Yunus Əmrə İli” münasibətilə konsert turu // Mədəniyyət : qəzet. - 2021. - 24 noyabr. - № 87. - S. 8.

Sultanova M. Düsen Kaseinov: Bir-birimizin mədəniyyətini tanımaq, öyrənmək üçün çox işlər görməliyik // Mədəniyyət.az. - 2015. - № 10. - S. 58-61.

Sultanova M. Güzəllik və sevgi şairi : TÜRKSÖY-un qərargahında “Molla Pənah Vaqif ili”nin açılışı keçirildi // Mədəniyyət. - 2017. - 3 mart. - № 17. - S. 3.

Sultanova M. Nizami irsi bütün dünya üçün tükənməz ədəbi xəzinədir : Mədəniyyət naziri TÜRKSÖY-da Nizamiyə həsr olunmuş sərginin açılışında iştirak edib, görüşlər keçirib // Mədəniyyət : qəzet. - 2021. - 3 mart. - № 16. - S. 2.

Sultanova M. TÜRKSÖY-un “Molla Pənah Vaqif ili” çərçivəsində Sakaryada konfrans keçirilib // Mədəniyyət. - 2017. - 8 mart. - № 18. - S. 5.

Sultanova M. Vətənin böyük tərənnümçüsü TÜRKSÖY-da yad edildi : Xalq şairi Səməd Vurğunun 110 illiyi Ankarada qeyd edildi // Mədəniyyət. - 2016. - 16 noyabr. - № 87. - S. 2.

Tağısoy Kilavuz G. Türk xalqlarının mədəni irsinin öyrənilməsində TÜRKSÖY-un roluna dair // Mədəniyyət.az. - 2019. - № 325. - S. 50-54.

Turan. TÜRKSÖY Daimi Şurasının XXVI görüşü Tədbir Bakıda keçirilir // Mədəniyyət. - 2009. - 16 oktyabr. - № 75. - S. 2, 3.

Türk dünyasının söz ustadı : TÜRKSÖY 2019-cu ili “Nəsimini anma ili” elan edib // Mədəniyyət. - 2019. - № 48 (Xüsusi buraxılış). - S. 6.

TÜRKSÖY ADMİU-nun professoru Aqşin Babayevi 80 illik yubileyi münasibətilə təltif etmişdir // Ədəbiyyat qəzeti. - 2016. - 10 dekabr. - № 48-49. - S. 11.

TÜRKSÖY-da Vaqif Səmədoğlunun yubileyi qeyd olunacaq // Ədəbiyyat qəzeti. - 2020. - 1 fevral. - № 4. - S. 10.

Uşaqlar üçün yeni kitab : F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası və TÜRKSÖY-un birgə layihəsi olan “Türk dünyasının nağıl bağı” kitabının təqdimatı olub // Palitra. - 2017. - 9 dekabr. - № 226. - S. 2.

TÜRKSÖY-un mübarək yolu

(metodik vəsait)

**Komputer yığımlı
və dizayn:**

Nərgiz Məcidova

**Ünvan: AZ-1022 Bakı şəh., S. Vurğun küç. 88;
E-mail: info@clb.az.**

İnternet ünvanı: www.clb.az